

ACC. N:R M. 14190: 1-17.

Landskap: *Blekinge*..... Upptecknare: *Ethan Ivanström, Karlaväring*  
Härad: *B. r. äknu*..... Berättare: *olika personer; se uppst. bla-*  
Socken: *H. ällaryd*..... Berättarens yrke: *dens bakställa!*  
Uppteckningsår: *1956*..... Född år ..... i .....

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

*Emigration.*

*s. 1-17.*

*(sid. 16-17 fotov.)*  
*ing. saknas!*

*LUF 103*

## Emigration.

Från Hällaryds skärgård har 54 personer emigrerat, mellan åren 1880 - 1925, 26 män, 28 kvinnor. Av dem var 22 från Hallå.

Alla var ungdomar av fiskarbefolkningen. Orsaken till utvandringen var väl mest de dåliga utkomst möjligheterna i hemlandet. En flicka som tjänade i fiskarfamilj hade en lön av högst 40 kr. om året, och fick då oftast följa med på sjön och göra en mans arbete. När de då sporde att de i Amerika kunde få nästan lika mycket i månaden, omräknat i svenska pengar genom att "tjåna herrskap", var det väl ej underligt att de gav sig i väg. Därmed lyckas inte fruktan för värnplikten ha spelat någon större roll. Trots att det är en dålig visa ketti: "mitti dagar

Lof 103  
1.

ACC. N:R M. 14190:2.

det är förskräckligt, bara hävsten kunde  
va' tillräckligt". Början till emigrationen  
var väl att pajkar seglade som sjömän  
många år och sedan reste till U. S. A.  
i fall de inte rynde från sitt fartyg  
när de kom till Amerikas kust hamn.  
Sedan var det genom brev från dem som de  
kunnat vara och fick kännedom om förhål-  
landena. Åguter förekom väl som omlund  
för emigranter, men de har inte spe-  
lat någon större roll härvidlag. Brev-  
Amerikanska tidningar kom inte till  
träkten förrän under 1910 och då endast  
i enstaka fall och de hade inte inverkan  
på emigrationslusten. Det var dels brev  
från de utvandrade, dels deras berättelser  
när de kom hem på besök efter 5-10 år.  
Då var det alltid några el. några som

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

2.

följde med när de rest tillbaka. Då det alltid var ungdomar som reste ut, behandlades inga större förberedelser, anvisningar angående behövliga papper lämnades av agenterna som sålde biljetterna. Några upplysningar om förhållandena i det nya landet hade de just ingen möjlighet att skaffa sig, utan fick till på vad de först utvandrade berättade. Att de i sina brev endast framhållt det bästa var till naturligt. De svårigheter de haft kunde sedan komma fram så småningom. På frågan varför de aldrig talat om sådant i sina brev svarades: "Vi har försökt, låt andra försöka." Något val av bostadsort i det nya landet förskom inte. Tenngraut kökarna gick till Newyork och där stannade de flesta.

De som varit sjömän fortsatte ibland med det, eller gav sig i väg till västkusten som fiskare. Något försök att lära engelska för avresan har aldrig omnämnt.

De som varit sjömän hade kanske lärt något av engelsktalande passagerare. Något större bagage hade inte den tidens emigranter. Endast gämskläder och före 1900 diverse malvaror att dryga ut den mat de eventuellt erhållit ombord.

Pengar till resan fick de för det mesta låna. Troligtvis fick väl fräldrarna sak låna åt dem, själva var de nog inte beredda.

Någon gång kunde t.ex. systrarna "hjälpa över" varandra, genom att skicka respengar.

Festligheter, ceremonier eller sånger omnämnts ej. Förställningen till emigrationen var väl olika. Många ansåg att det var ett

någonstund föredag och mskade sina barn att  
resa. Andra lyckte att det var bra om de  
kunde få det lättre än hemman.

De första emigranterna rekte över atlanten  
från Hamburg. Resan dit gick med någon  
båt från märbelägen hamn, Karlskamm el.  
Karlskrona. Ängaren "Sydkusten" uppges  
ha fraktat emigranter till Tyskland -  
Lybeck p. n. l. till M. S. A. via Hamburg.

En som som på 1890 talen rekte den vägen  
har berättat att de fick övermatta i Hamburg  
och att de där fick ligga på bänkar med klä-  
derna på. Och på natten när de troddes sova  
kom det tjurar och försökte bita i fiskarna  
på dem. En som tog vakten passade på och  
sparade en tjur på fingrarna med  
sin järnshadda klack. Och fick nästa  
dag se en av "funktionärerna" gå med

handen om lunden. Senare gick resorna över  
Danmark till Esbjerg, därifrån till Southampton  
och därifrån till Newyork med amerikanska  
båtar. Berättare som reste den vägen 1899 el.  
1900, säger att maten var ~~var~~ dålig, de hade  
förskaffning med sig bröd, spicket fläsk,  
spicken korv, o.d. Dessutom fick de ha med  
sig en surrog för kaffe. Hytterna var en "mar-  
dröm", hur många många de var i varje om-  
talas ej. Alla reste tredje klass, hytterna  
uppges ha gått från pida till pida i båten.  
Länges fram blev det vanligt att emigranterna  
reste med Danstka Amerikatänjen och från  
den tiden talas inget om att de behövde ha mat  
med sig. Frankomma till Newyork fick de  
sedan sitta i karantän på Ellis Island,  
hur länge outalas ej. För flickornas del var  
det bara att ta plats i familj.

Fyllt att boja med oflast i samma familj  
där kanske en syster el. väninna hade  
plats fönt. Fylls de tårt på mycket mycket  
att de kunde reda sig på egen hand.

"Man var som en hund i en kedja", säger  
berättaren. Den som "lagit din över" tog hand  
om lönen för att skicka hem och betala  
igen resningarna. Lönen var 1900 12 dollar i  
mån. Boruska tjänsteflickor hade gott an-  
seende i U. S. A. Bäst betalda var kokerskor-  
na, men det var lång väg dit för "grönväl-  
ingarna", som nykomlingarna kallades.

Deras friska arbete var oflast skädeska  
el. hälsoträde åt de andra tjänarna.

Det var hårt arbete och allt var ovant för  
dem. Fritiden var liten och ingens stans hade  
de att ta vägen heller, så länge de inte  
kunde språket. Även om någon hade en



släkting el. bekant som var gift och hade eget hem, kunde de inte ta sig dit på egen hand. Många längtade hem igen, fast det erkände de inte förrän långt efteråt. De kunde på köpet att kunna arbeta sig upp och få mera betalt. Och sparade dels med tanke på att kunna resa hem och häka på, dels för att ha något att ta till i händelse av sjukdom el. dyl. De hade ingen annan än sig själva att lita på. Det har berättats att en svensk händel flicka gick en halv mil (svensk mil!) till fals för att spara spår vägsprugar, för att gå till en bank i en annan stadsdel och sätta in sina sparade pengar, hon fick näppe ränta där. Många har sagt att om de levat i Sverige och varit lika sparsamma som de måste vara i U. S. A. så skulle

ACC. N:R M. 14490:9.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

9.

de ha klarat sig bra där också.

De som efter några års tjänande gifte sig och fick familj hade det inte så väsk mycket lättare än de skulle haft i Sverige sådant. De vållan el. aldrig fick de råd att resa hem och hälsa på.

Tjänsterna höll ihop, sökte sig till sina landsmän, till svenska kyrkan eller till andra kyrkopamfund där det predikades på svenska.

För barnerna tog det närmast till hands att bli sjömän när de kom till N. S. A. Då hade de mat och "husrum". Fog de arbeta i land måste de hyra rum och hålla sig med mat och det tog en god del av förtjänsten. Några lär ha provat guldgrävaryrket dock utan att göra sig några större vinster.

Som gifta blev de oftast dock- eller  
hamnarbetare. Det kan inte sägas om  
dessa emigranter att de utvalde någon  
särskild plats att slå sig ner på.

De "hamnade" på en plats och där för-  
blev de oftast kvar. Kontakten med för-  
äldrar och syskon uppehålls genom brev.  
Särskilt flickorna var flitiga brevskrivare.

Det som berättades från deras sida var  
att de hade hälsau och tjäna de pengar!  
Svärsbröderna tog de med. Viktigast var  
för dem att få spörja hem äldrestore  
första tiden när hemlängtan kunde  
plåga dem. Några förtorade kontakten med  
hembygden, om inte för så när föräldrarna  
dog. Kannte skrev de svar till syskon  
som inte kom sig för att svara förän ef-  
ter lång tid, el. skrev otäcklig adress så att

ACC. N:R M. 14190:11.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Brevet aldrig kom fram och på så sätt bröts  
förbindelsen. De förelä utvandrarna hade  
väl inte råd att sända hem några  
gävor, en dollaroedel i ett brev till jul  
kauske när det var som bäst.

Längre fram på 1900-talet kom det ett  
och annat, klämningsbyg till mor el.  
systrar, halvbror till far el. bror. Både ut  
skickades alltid med någon bekant  
som reste hem på besök. Varkoster som  
utvandrarnas brennadsstandard blev  
högare blev gåvorna bättre och flera.

Särskilt när de kom hem på besök var  
gåvorna rikliga, nya el. oöstyddig ausrü-  
da kläder, silkesstrumpor och mycket annat.  
Och på blev några prymningförsändelserna  
flera med tiden och lemlappen högre.  
Äminstone i de fall då det fanns gamla

föräldras i livet. Gåvorna hemifrån var  
däremot av mindre omfattning. Det kom-  
de då vara sig om en enkel sak som  
minne från hemmet, en hemvärd duk,  
el. dyg. Hemgjord ost och grovt rågmjöl  
var det en och annan som tängtade  
efter och det skickades då till dem.

Några recepter som införts genom utvand-  
rare från M. S. A. kan inte påvisas.

De som kom hem på besök 2 till 6 män.  
brukade väl under tiden sina utlänska  
seder, men ingen tog efter dem.

Immigrationen påverkade inte nämnvärt  
förhållandena i skärgården. Även om 2-3  
systrar i en familj reste till M. S. A. på  
fanns det oftast lika många el. flera  
kvinnor hemma. Tendens i ett fall utvand-  
rade samtliga systrar 5 st. därav de

svå yngsta efter föräldrarnas död.  
Endast ett fåtal av utvandrarerna har  
kommit tillbaka för att slämma hemma.  
Av de övriga är det endast några få som  
aldrig kommit hem på besök, många  
kom endast en gång, andra flera gånger.  
Någon som haft plats länge i en familj kunde  
få resan betald, andra klass, av sitt hems-  
skap. De som kom hem för att slämma gjorde  
det ibland för att ta hand om sina för-  
äldrar, detta gällde då primarna. Karlar  
kom kanske hem på besök och gifte sig  
då och slämade. Mändens fortsatte de  
då fiskarens yrke el. sjömannens.  
Äminstone att börja med.

13 En förel som utvandrade från Hallä  
var Sven Olsson f. 1857. Han var hemma  
ett par gånger, en gång med familj, för

att slamma, men fann sig inte tillrätta  
i hemlandet utan reste tillbaka igen.  
Många har sagt att de skulle inget högre  
önska än att få gå i Sverige. Därmed  
mena de att få komma tillbaka och  
leva några år. Säkert är det lyckligtast  
för dem att slamma kvar i U. S. A.

För de flesta har haft svårt att finna  
sig tillrätta i svenska förhållande när  
de varit hemma på ett kort besök.  
Även om de genom besök och brev vet att  
allt är annorlunda och lättare i Sverige  
nu, än när de i sin ungdom reste där-  
ifrån, så är det i alla fall på något sätt  
för smält för dem. Någon har sagt: "om jag  
hade pengar nog" (det är oftast där som  
klämnar) "så skulle jag gå hem och tjäna  
igen fars gamla slua." Och under förlätt

ba där till döddagar. Få av dem har varit  
hemma på lund sedan skärgården blev  
upfolkad och även om de genom bren  
har sport hur det är därute nu, så kan  
de ändå inte föreställa sig det.

Så det är nog lyckligast för dem att vara  
kvar i det land där de levat den längsta  
delen av sitt liv. Få av emigranterna  
från skärgården har verkligen skapat sig  
mågon förmögenhet i U. S. A. eller kommit  
sig upp i någon högre ställning socialt  
sett. Medan deras barn däremot fått det  
bättre, än motsvarande generation i skär-  
gården.



Blekinge  
Bräkne hd  
Hällaryds sn  
inlämn. år 1956 av  
fru E. Svanström

M 74790:16  
FOLKLIVSARKIVET  
LUND



meg.  
Saken!

Svenska tjänsteflickor i Newyork, omkr. år 1895. (Tredje fr. v. en moster till Ellen Svanström, Ingrid Nilsson, f. 1875, död 1954. Emigrerade till U.S.A. 1894, kortet är ett av de första som skickades hem, förmodligen taget 1895. Kortet föreställer goda vänner o. bekanta till I.N., antagl. vänd!

Bleklinge  
Bväkensk bod.  
Hälsörings m.  
inlämnad. år 1956 av  
fru E. Swanson

M. 14190: 17.

FOLKLIVSARKIVET  
Institutionen för folklivsforskning  
vid Lunds universitet



Tjänstefolket i en amerikansk familj, 1910.  
( nr. 2 från h. Ingrid Nilsson, taget på sommarstället).

*neg. saknas!*